

Krivda in usoda.

Napisal Laščan.

I.

rvo nedeljo v predpustu je bilo že na vse zgodaj zapadlo pol metra snega.

Popoldne pa je zavel jug, in njega mehki, božajoči, topli dihi so ga polagoma južili in mehčali. Na golih, opolzkih vejah golega drevja so se veliki, prhki kosmiči tajali, sesedali, se spoprijemali v gručice in kepe, pri najmanjšem pišu pa odpadali z vej v rahlo nameten sneg in se ondi globoko vdirali.

Po dolgih, ledenih svečah, katere so v veliki množini in različni velikosti visele pod kapom slamnate, z zadimljenim snegom pokrite strehe, pa so se počasi pocejale velike, bleščeče kapljice, visele nekaj časa na svedričastih konicah; ko pa so se zadostno povečale in obtežile, so se spuščale v južni, lahno tajajoči se sneg, puščajoč ondi sled. In bolj ko se je tajal in južil sneg, bolj in pogosteje so se nabirale kaplje; te so se zopet polagoma izpreminjale v tanek curek, in naposled se je že tudi ta povečal.

Novo razkidane gazi so se polagoma rdečile, kolikor bolj se je mokra, mastna ilovica mešala z nizkim, vodenim snegom . . .

Klančar je stal pred svojo, na samem pod vasjo stoječo hišo in kadil iz malega, skrbno okrašenega vivčka. Velike, delavne roke je tiščal v žepu novih, irhastih hlač, se poigraval s svetlimi, novimi kronami in se malomarno oziral okoli. S strokovnjaškim pogledom izkušenega, veččega vremenskega proroka se je oziral na hitro plovoče, štrnaste, megleno-sive oblake in jih presojal, koliko še prineso snega.

Včasih je tudi pristopical izpred hiše prav na cesto, se obrnil na vas in jezno pomrmral sam s seboj, ko je čul od ondi mehke,

gladeče glasove cerkvenih orgel, ki so spremljale pete litanije, z drugega konca pa hreščeče, piskajoče glasove bučne harmonike, hripavo vriskanje in zamolklo pritrkavanje peta.

Stopil je tudi v blev, pogledal po jasliah, ali je živina s pridom požrla, da bo nanreč vedel okarati hlapca, kadar se vrne iz cerkve.

Tudi v svinjaku je ogledal korito in se prepričal, ali se dobro in pridno rede prasiči. Pogled na tolste, popolno dorejene ščetince mu je razjasnil obriti in vedno mrkli, sitni obraz; v duhu je preračunjal, koliko bode izkupil prihodnji teden zanje, koliko od izkupička bode porabil za hlapca, deklo, koliko za ohleko, za davke ter druge še mogoče potrebščine, in koliko mu bo možno od letošnje prireje dati na stran, to je, posoditi zadolženemu sosedu na visoke obresti. In dalje je računal, koliko bode to neslo obresti, potem pridel še vsoto, ki jo je spravil za letošnje voli, k temu je prištel prihranke prejšnjih let z vsemi obrestmi . . .

O takih prilikah ga je ugoden zaključek vselej razveselil . . .

Iz podstrešja nad svinjakom, ki je bilo prikrojeno za kurnico, je klical in vabil tropo kokoši z velikim, prevzemnim petelinom vred, jim ponujal in kazal pest koruze, katero je naružil v rešti pod kapom; kokoši so se sicer hvaležno odzvale z glasnim, odurnim kokodajskanjem, iztegovalle dolge, požrešne vratove proti njegovi dlani, ven na mehki, južni, vdirajoči se sneg jih pa ni kar nič veselilo. Ko je videl, da jih ne izvabi iz zatišja, je vsul koruzo v kurnico in šel počasi proti skednju pogledat, ali je rezanica dobro zmešana, drobno zrezana, iz katerega pridevka se jemlje seno, iz katerega slama in detelja.

Tudi pod kozolcem je godrnjaje zapazil, da je stelja pri dnu na mokrem, da je torej vlažna in deloma že gnila.

Ko pa je vse dodobra ogledal in ovohal, je koračil zopet počasi na cesto in si iznova natlačil vivček . . .

Po cesti, doli iz vasi je pridirjal gologlav paglavec, morda še ne štirinajstih let; mehko, oguljeno kučmo je tiščal pod pazduho in ves zasopljen je zakričal Klančarju:

»Oče Klančarjev, pri Rusu se tepo!«

Klančarja je malo zanimalo, kar mu je deček povedal. Vendar se mu je zdelo dobro, da se je nekaj pripetilo, in že je hotel odvrniti dečku, češ, da se jim prav godi, kaj pa plešejo in rogovilijo med tem časom, ko se v cerkvi obhaja pobožnost. V hipu pa se je premislil, da to ne bi bilo umestno reči takemu pobalinu, ki sam zasluži lepo število batin, ker ni šel v cerkev in postopa med tem časom okrog gostilniških oglov; odvrne mu torej osorno:

»Kaj pa te briga to, postopač hudobni! K litanijam bi bil šel, k litanijam!«

Deček se pa ni dal ostrašiti in je kar nadaljeval:

»Tepo se, močno se tepo; Borovščakovega so že popolnoma oklali« . . .

»Poberi se mi s poti, nesnaga grda, pobalinska!«

Klančar ni pripustil dečku dokončati stavka, ko je začul ime Borovščakovo. Nekoč so mu bili nekaj natvezli, da lazi za njegovo Francko, in tega se je bil sedaj domislil, menceč, da ga hoče fante dražiti.

Deček pa le ni šel s poti. Nadel si je kučmo in iznova zatrjeval, da se pri Rusu tepo, krvavo tepo, kako se mečejo pod kap, kako se lasajo in preklinjajo.

Klančar se je obrnil k hiši.

»Pa zaradi vaše se tepo, zaradi Francke, ki pleše pri Rusu; mene so poslali vam povedat, da pojdite ponjo, da prej ne bo miru ...«

Poslednja novica je Klančarja vznemirila. Nekaj gorkega mu je pljusnilo na srce, potem se mu je razširilo nekaj kipečega, vročega po vseh žilah.

A Klančar ni bil mož, ki bi bil kazal svojo notranjost drugim, še manj pa takim nedoraslim, mlečnozobim pobalinom. Ni besedice ni črnil, in v obraz mu ni šinilo ni srage krvi; delal se je, kakor ne bi bil ničesar slišal. Vlekel je navidezno hladnokrvno iz vivčka, polagoma zamišljeno spuščal dim iz ust in gledal četo lačnih, kričavih vrabcev, ki so se hudobno pojali okrog strešnega slemena.

Šele tedaj, ko je čebrnjavi deček izginil, zopet na vas opazovat bojišče, je stopil v hišo in kratko, močno zaškrtnil.

Sedel je na klop in s starimi, koščenimi rokami strahovito udaril po beli, močni javorjevi mizi, da so tanke, potne šipe kar zašklepetale v starih, črvivih oknjakih.

S popolno mirnim, hladnim obrazom je nato stopil k oknu in nemirno nekaj časa bobnal z dolgimi prsti po šipah.

Potem pa je postajal zopet nemirnejši, toda na obrazu se mu ni niti najmanje poznalo . . .

Nenadno, kakor prileti po morju val, se je usula iz cerkve množica ljudi in se hitro razkrapljavala na vse kraje.

Mali poredneži so si takoj pred cerkvenim pragom privoščili malo bitko z zelo ugodnimi kepami.

Možje so se spuščali v malih gručah po trije in štirje do trafike po tobak za prihodnji teden. Gospodinje pa so se ustopile okrog lončarja, ki je bil za zvonikom razložil in razpostavil svojo robo.

Mlada, nakičena dekleta pa so stikala glave skupaj in sramežljivo ugibala, kako bi prišla do Rusa, kjer je danes ples, tako bolj skrivaj. Vsaka je imela tam kaj opravka; večinoma so hotele iti klicat brate . . .

Tedaj pa se je raznesla vest, da se tam tepo.

Vse vprek se je udrlo doli proti Rusu, mlada dečad seveda na prvem mestu.

Tam pa je že bilo konec boja, torej nič več zanimivega . . .

Klančar je vendarle dočakal domačih. Prva je prišla iz cerkve Klančarica in se takoj pričela preoblačiti, ti je sledila dekla, potem hlapec in pastir ter mlajši sin, nazadnje pa je prišla Francka vsa zasopljena, pa rdeča v lica, kakor mak.

Klančar ni nikomur zinil besedice, tiho je stopal iz kota v kot; včasih se je ozrl s polnim, a povsem mirnim pogledom na Francko, katera se je pa vselej takrat tudi močno prestrašila, boječ se, da ne bi zvedeli oče, kje je ravnokar bila. Tudi ženi ni ničesar omenil o dogodku; vedel se je, kakor da se ne bi bilo nič prigodilo.

Pred mrakom pa se je bila ponudila prilika, da sta bila Francka in Klančar sama v sobi.

»Ti!«

S tem se je osorno obrnil do dekleta, ki je pa kar zatrepetalo po tem kratkem, a jeznem ogovoru, sluteč vso nevihto, ki se je zbiral nad njeno glavo.

»Hej, ti, kje si pa bila danes popoldne? — Hm, kaj?«

Francki je zastala vsa kri po žilah za nekaj trenutkov, potem pa se s podvojeno hitrostjo razlila po žilah, in v obraz ter ušesa je je neznansko veliko prišlo. Odgovoriti ni mogla, ker ni mogla niti sopsti. Izbulile so se ji oči, in prestrašena je strmela na besnega očeta.

Le-tega pa je pričela zdajci kar tresti razpaljena, neukročena jeza. Čeljusti mu je stiskal krč, da so kar peli redki, a močni, stari zobje in se je tresel vzdolj po sopolni kleni.

Nehote je zagnal vivček s tako silo po tleh, da se je zdrobil na nešteto koscev.

To ga je le še bolj razburilo.

»Kje si bila — kaj? — kje?«

Glas mu je postajal hripav, zaduščen, čutil je v grlu kakor pest žerjavice. V pergamenasta, mračna lica se mu je nabralo curek raz-

ljučene krvi, kar je bilo pri njem nekaj nenavadnega, nekaj izjemnega; život mu je obletel mrzličast pot.

Francka je otrpnila. Poznala je predobro njegovo divjo narav, njegovo nebrzdano, blazno jezo. Pošibila so se ji kolena, naslonila se je na klop in z obupanimi pogledi na razljučenega očeta pričakovala njegove ostre, morda nečloveške kazni.

»Ti nisi šla v cerkev, kaj ne? . . . Ti si plesala med tem časom . . . ti si mi delala sramoto . . . sramoto!«

Preden pa je dobro ponovil »sramoto«, je že tudi iztegnil dolge, suhe, koščene, a močne roke, jo pograbil za kite in jo potegnil sredi sobe.

To je dekle grozovito zbolelo. Spustila se je v jok, v suh, ihtoč, skesan jok; pokleknila je pred očeta, se ga oklenila z obema rokama in ga prosila odpuščanja.

Klančar, že tako vedno pust, osoren, robat mož, je bil danes docela podivjan; skoro se ni več zavedal, kaj počenja. Na kako milost ni bilo niti misliti.

»Ti vlačuga, ti nesramnica pogubljena — ti boš meni delala sramoto — ti? — da bi te . . .«

In vlačil jo je za lase iz kota v kot, da so mu kar celi šopi las ostajali v žuljavih rokah; suval in brcal jo z nogami, da se je hčerka kar zvijala neznosnih bolečin.

Ali Klančarju še ni bilo tega dovolj. Posegel je na peč po dolg, zasušen kolec lesa, ki se je sušil ondi za trske, in pričel neusmiljeno mahati po bujnem, okroglem telesu lepe sedemnajstletne Francke. In padalo je vse vprek s tako silo, da so se ji kar vpričo izpuščale dolge, temno-rdeče lise in sive, zatekle bule . . .

Pričela je klicati na pomaganje.

Od tam nekje izpred hiše je pritekla v sobo mati. Že od daleč je čula pokanje kolca po mladih kosteh, slišala jok in vik Francke, hropenje in škrtanje moža, ki je divje, nečloveško pretepal svojo hčer.

Na pragu je obstala in obleдела. Nemalo se je začudila, zakaj jo nekí preteplje; o popoldanskem dogodku ji ni bilo še nič znanega.

»Za božjo voljo, kaj pa počenjaš? Ali si znorel?«

S tem odgovorom je skočila vmes, a v velikem strahu, da ne bi tudi po nji kaj priletelo; saj je le predobro poznala podivjane strani svojega zakonca.

Klančar se je nekoliko zavedel. Izpustil je dolgo, robato poleno iz rok in se zravnal pokoncu. Skozi brezzobe čeljusti se mu je poredila dolga, nitkasta slina na svileni, nedeljski telovnik. Stara nadu-

šljiva pljuča so se mu dvigala burno, visoko. Pogledal je divje hčer in ženo, pokazal s prstom na hčer in dejal proti ženi: »Ta mora od hiše!«

In stare, zasušene oblike njegovega obraza so se zategnile v vsakdanje, običajne poteze, in popolnoma miren je črez nekaj trenutkov ostavil izbo. —

Prestrašena mati pa je nato pregledovala in pretipavala obtolčeno, pretepeno hčerko, jo izpraševala po vzroku in hudo zabavljala na hudobnega, brezsrčnega, nečloveškega očeta.

Francka se je komaj pobrala s tal. Živinski udarci in nepopisen, nepojmljiv strah so ji bili potrli vse ude. Takoj je morala leči. In materi je bilo novo opravilo na glavi, ko je morala negovati svojo ljubljenko.

K večerji pa je sedel Klančar tako mirno kakor navadno. Ostala družina je izpraševala, kje je danes Francka, in mati je nerazložno zamrmrala, da je nekaj bolehn, in da je šla že v posteljo, na kar je Klančar molčal; niti ozrl se ni takrat naokoli.

II.

Ves naslednji teden ni bilo Francke nič iz sobe, prva dva dneva pa niti iz postelje. Vdano je prenašala bolečine. Srce pa ji je polnil nov strah, kaj bode šele potem, ko oče kaj več zve; saj jo je vest tako, tako pekla.

Mati se je hudo jezila na trdosrčnega, surovega moža, godrnjaje pa je skrbno stregla bolešno hčerko ter previdno tlačila in skrivala vesti in nelepe govorice, ki so se trosile po vasi o njeni hčeri. Zlasti pred možem je z veliko pazljivostjo prikrivala vse podrobnosti, ki jih je obrekljiva vaška javnost raznašala od ust do ust. Spretno je znala tudi drugim ljudem utajiti vzrok in postanek Franckine bolezni.

Klančar pa je bil ves teden tak kakor običajno; okrog družine je prodajal sitnost, izvečine karal in zmerjal, če je bil pa dobre volje, je pa trdovratno molčal. Radi Francke mu ni bilo niti najmanje žal; celo nasprotno, čutil je neko zadovoljstvo, kakor da je storil svojo dolžnost ali pa izvršil dobro delo. V dotiko s sosedi je itak prihajal po redko, ker je bil sploh nekak čudak, čemeren, pust posebnec; zato je pač le malokaj zvedel, kar bi ga bilo utegnilo zanimati. In o vsem tistem jezičnem blebetanju in klepetavem opravljanju svoje hčerke ni zvedel ničesar. To je bilo za Frančko velika sreča.

Ko pa je šla prvič po bolezni neko nedeljo v cerkev, so jo ljudje malone s prstom kazali. Tiste stare ženice, ki hodijo menda

samo radi tega v cerkev, da imajo pod zvonikom zanimive sestanke, so spretno in zvedavo iztegovale dolge, suhe vratove, ugibale, po kom naj bi neki bila taka ta Francka; prerešétale so vse sorodstvo nazaj do tretjega rodu in našle par tet in stricev s sličnimi lastnostmi. Potem so jo še malce hinavsko pomilovale, zaključek je pa veljal očetu in materi, ki sta si vzgojila tako hčer.

Črez teden dni je pa gradiva in snovi za opravljanje in besedičenje naraslo dobršni dve tretjini; Francka se je pričela možit...

Dolg! Kako kratka in navadna besedica in vendar koliko hudega, slabega in neprijetnega pomeni. Dolg, zlasti kmetu, je nekaj nezno-snega, včasih celo usodnega, ki ga mori in tlači, ki mu vedno provzroča skrbi.

Fežolek v Slatniku je imel čedno, lepo, precej prostorno posestvo. Ali kakor pa je bilo posestvo lepo in veliko, takisto je bil tudi velik dolg, katerega bi bilo treba s posestva izplačati, takoj izplačati, ker sicer bi rastel, se večal; saj je znano, da se množi dolg baš kakor greh . . .

Fežolek je torej rabil mnogo denarja, denarja ne le obljubljenega in samo v ženitvansko pismo vpisanega, ampak gotovega denarja. Gledati mu je bilo torej pri izbiranju neveste pred vsem na denar. To je bilo vodilo, ko je šel prvič poskušat srečo.

Ali Peter Fežolek je imel poleg obilega dolga tudi precej odurno postavo in nečeden, starikav obraz, kar mu je pri ženitvi provzročalo usodnih težav. Izbirati torej ni mogel veliko, ker lep dekliški obraz z dostojno, Fežolkovemu dolgu primerno doto in njega starikavo postavico so vendar tudi na kmetih nezdružni pojmi.

Na mnogih krajih je bil že zasnubil, a povsod so ga — kakor pravijo — udarila vrata po petah.

Zvedel je bil tudi za Klančarjevo Francko, o kateri je čul, da je zelo bogata.

Prvo nedeljo po sv. Treh kraljih pa se je bil oglasil zvečer pri Klančarju, oblečen strogo po natančnih predpisih kmetiškega snubca v črno, z rdečim suknom podvlečeno suktno, pokrit pa z novim svetlo-rjavim zajčjakom, obnošenim na tri enakomerno stisnjene vogale.

Spremljal ga je neki bližnji sorodnik, tudi prav čedno oblečen, baš kakor se spodobi snubačem iz dobre hiše v prav dobri hiši.

Vse se je vršilo strogo po obstoječi navadi. Le Klančar se je držal pusto in čemerno kakor vedno, kadil iz malega, novega vivčka in modro, počasi in premišljeno pravil svoje misli o letini in vremenu ter živinski reji.

Klančarica pa je prinesla na mizo poprtnik, pastirja pa poslala k Rusu po vina. Z mladeniško zardevlih lic ji je prosevalo neko veselje, jasno, božajoče zadovoljstvo; saj so snubači v hiši velika čast. Spričo dogodkov poslednjih dni je bilo prav umevno njeno veselje.

Francka pa je pobledela, ko je čula, da jo je prišel snubit Fežolek, tisti zasramovani, pusti, grdi, zadolženi Fežolek, katerega ni do tedaj še nobena marala. In dolí v skrivnem, gorkem kotičku živahno bijočega srca, kjer je zavzemala podoba Borovščakovega Antona toliko in tako lepega prostora, se je pričelo nekaj trgati in pokati. Kolena so se ji pošibila, in s tresočo roko je nadevala na drgetajoči život boljšo, lepšo obleko, v kateri se bo morala pokazati odurnemu snubaču, ki bo najbrže v kratkem tudi njen ženin — in — oh! —

Ni si upala dalje misliti. Rešitve ni imela pričakovati od nikogar, vse je bilo zavisno od očetove volje. Mislí za mislijo ji je šinila po glavi, a druga je bila težja od drage, mučnejša in obupnejša. Ko se je preoblekla, je sedla na skrinjo v stranski čumnati in se hotela zatopiti v kako drugo premišljevanje, a zaman. Na uho so ji udarjali surovi, skrivnostni glasovi; čula je vsako pasameznost njih pogovora, slišala natančno, kako so se pogajali zanjo — spoznala je, da boče kup kmalu določen, ter da jo bodo takoj poklicali tja k mizi . . .

In v svetle, jasne oči so se pocedile solze; beli predpasnik je pritiskala nanje, in gosto tkano platno je pilo gorke, grenke solze.

Kupčija je šla bolj in bolj h koncu. Narazen so bili samo še za veliko, molžno kravo, katero je Fežolek zahteval povrh dote. Tega pa se je branil skopi Klančar, in dolgo je moral mešetiti suhi, gostobesedni sorodnik, preden ju je zedinil.

Tedaj pa so poklicali Francko. Zazeblo jo je okrog srca, ko je slišala, da so se pogodili zanjo. Vedela je, da boče ves odpor zaman; saj ji je bila zadnja kazen le še predobro v spominu. Rdečih, objokanih oči je stopila k mizi.

Zadovoljno se ji je smehljal v obraz Peter, kakor podlasica, če se priplazi do zajca; a ni se zmenila zanj. Oče se ni niti ozrl nanjo; zamišljeno je strmel v belo javorjevo mizo in bobnal s koščenimi prsti po nji.

Mati pa je stala tik peči, roke vprte v bok, in s prisiljeno zgovornostjo je hotela prikriti vso zadrego, v kateri so bili tačas vsi v sobi.

Sorodnik Petrov pa je pričel prvi besedičiti in napeljavati pogovor na vse, kar je bilo potrebno. Povabil je Francko tik sebe, ji nalil kozarec, in trčila sta. Ko je pa še mati pristopila, se je opogumil tudi Peter, in v kratkem je bilo vse dogovorjeno.

Žalostna je sedela Francka med snubači, molčala in brisala solze; mešetar je celo parkrat zatrdil, da se taka stvar brez solz sploh opraviti ne da.

Že je hotela zabrusiti vsem skupaj v obraz nekaj psovk in jim povedati, da iz vsega ne bo nič, da sploh ne mara Petra, da so vsi skupaj bedasti, ko jo silijo v tak zakon.

A tedaj nekako je pričel govoriti sam Klančar. Suho, a ostro je povedal, kdaj in kako se bo cela stvar vršila; orisal je natančno vse podrobnosti, in to tako odločno, resno, da so pošli vsi ugovori.

Nato pa so trčili, in stvar je bila završena . . .

To je bilo tisto, kar je dalo Francko še bolj v zobe, da so jo grdili in črnili, ji pripisovali vse lepe in nelepe, resnične in neresnične lastnosti. Saj veli pregovor, da, kdor hoče biti obrekovan, naj se ženi.

III.

Med tem pa, ko so pri Klančarju pripravljali za ženitev, se je Borovščakov Anton valjal doma po postelji in si celil in lizal ob dobri postrežbi godrnjajoče, očitajoče matere pri zadnjem tepežu zadobljene rane in praske.

Prijatelji so mu prinašali novice na dom; povedali so mu tudi o snubitvi Fežolkovi in mu potem še natančno očrtali vse podrobnosti in priprave za poroko.

Spočetka ga je bilo to neznansko razburilo. Koval je naklepe, si izmišljal načrte, kako bi uničil tekmeca, razdrl celo stvar; in klel je, da se je kar križem bliskalo . . .

Toda vse preklinjanje in rotnje ni nič izdalo.

Pri Klančarju so pripravljali mirnim potem naprej; najeli so črevljarja, šiviljo in mizarja. Kupovali so različne potrebne in nepotrebne drobnine . . . Vse to je pa stalo denarja. A Klančar je dajal, rad dajal, nikdar ni niti zagodrnjal, če mu je bilo treba izdati še toliko vsoto. To je bilo nekaj čudnega, nekaj nenavadnega, in vsi so strmeli nad toliko izpremembo.

Mati pa je hodila s težkim srcem iz kota v kot, tolažila in bodrila obupano hčerko in ji na vse mogoče načine dokazovala, da ji je bližnja možnost v neprecenljivo korist. Toda ves nje trud je bil

zaman. Srce Franckino je bilo čudovito razbolelo, in vsi najtehtnejši dokazi iz spretnih, večjih ust ji ne bi bili mogli vsiliti tega prepričanja.

Kadar je bila sama, so jo nadlegovale vedno misli, kako bi se izrinila iz zagate, v katero jo je bil spravil hladno računjajoči oče. In kadar je bila sama, ji je vzklik pogum, in namenila se je večkrat, da se odločno upre očetovi zahtevi; a kadar je stala pred njim in je čutila njegov bodeči pogled, tedaj ji je vstal iznova ves tisti nepopisni strah, ki ga je imela že od mladih nog do strogega, mrkega očeta . . .

Fežolek pa se je radostno smehljaj, si mencial roke in hvalil božjo previdnost, ki mu je izbrala tako lepo, mlado in bogato nevesto. Tudi h Klančarjevim je prihajal doli iz Slatnika redno vsaki dan, se lizal in smukal okoli matere in Francke, očetu pa previdno legal o svojem premoženju in skrbno tajil tajne, neznane dolgove...

In tako je preteklo tistih štirinajst dni do poroke — minila je poroka — minil teden — minil mesec, dva — tri . . .

Med tem je bil Borovščakov Anton okreval. Neznansko ga je bolelo spočetka, da mu je taka pokveka, kakor je slatniški Fežolek, izpeljal deklet; zabavljaj je na vse mogoče načine in ga iz dna nepobožne duše preklinjal . . .

Toda čas in pa dobro vino sta mu polagoma pogasila plamen ljubezni, ki menda tudi ni bil prav velik. In sčasoma se je utešil docela; niti zabavljaj ni več kakor spočetka ter celo poskušal preklicavati tiste vesti, ki jih je bil v prvi ogorčenosti raztrosil, namreč, da prav iz srca privošči Fežolku vse tisto kislo mleko, s katerega je on posnel smetano . . .

Francka pa se je tudi popolnoma vdala. Iznebila se je tistih misli, ki so jo do tedaj vedno vznemirjale, se otresla vseh mladostnih iluzij in se polagoma privadila resnemu, mirnemu zakonskemu življenju.

Oklenila se je z veliko vnemo gospodinjstva, in pod skrbnim nadzorstvom tasta iu previdne tašče se ji je obili trud včasih dobro izplačal.

Peter pa je marljivo upravljaj posestvo, pridno redil živino in skrbno obdeloval polje — poleg tega pa se radoval lepe, mlade ženice.

Z doto, katero je bil priženil, je poplačal polovico dolga; polovica skrbi je bila s tem pri kraju, a druga polovica mu je poslej povzročala še večje nove skrbi in preglavice. Hranil je in varčeval ter deval na stran, a ker ni bilo baš posebnih dohodkov, je umevno, da se ni dala nabrati Bog ve kolika vsota, mali prihranki pa so zalegli komaj za obresti . . .

Premišljal in ugibal je torej, kje bi mu bilo možno kako večjo vsoto zaslužiti, da bi z njo poravnal še ostali dolg in se iznebil teh morečih skrbi . . .

Francka je postajala od dne do dne boljša, marljivejša, preudarnejša in skrbnejša. In vsi tisti zlobni, sikajoči jeziki, ki so preje prorokovali toliko slabih, skoro neverjetnih posledic, so prišli sami do uverjenja, da so se silno, silno varali. Od vasi do vasi se je širil glas o Franckini pridnosti, ščedljivosti in dobrem nje gospodinjstvu, kar je Petra in Klančarico neznansko veselilo . . .

Na vrhuncu svoje sreče pa je bil Fežolek, ko mu je čez leto dni Francka porodila čvrstega, zdravega sina.

In od tedaj mu je še hujše nagajala misel, kako bi naglo, v kar najkrajšem času očistil svoje posestvo dolga, te čudne, kmeta uničujoče bolezni. V trenutkih, ko je bil sam, so mu vstajale lepe, svetle slike v duši: gledal je sinčka, kako mu dorašča, kako se razvija; zrl je vse njegove lepe zmožnosti, slišal v duhu vso hvalo, ki se je širila o njegovem pridnem, dobrem sinu — in neznano, čudno, opojno čuvstvo mu je objemalo tiho dušo ob takih prilikah.

Kadar pa je malega kričača prijel v svoje delavne, trudne roke in ga strastno pritiskal na svoje ustnice in slinaste brke, da je kar pordel zavihani, svetli nosček malemu Petrčku, tedaj je bil nebeško srečni oče samega veselja kar iz sebe . . .

Ob takih prilikah pa se je zaklel, da mora posestvo očistiti dolga, sezidati novo hišo in potem še s skrbnim ščedenjem in vztrajnim, napornim delom razširiti in izboljšati posestvo.

Sinček je bil za Francko nova vez, trdna zveza, po kateri jo je usoda tesneje spojila s prej nepriljubljenim, odurnim možem . . .

In mali Petrček se je vrlo naglo razvijal; v enem letu je bil že izhodil . . .

IV.

Tedaj nekako se je Fežolek odpravljal v Ameriko. Klančar in Klančarica sta mu izprva zelo branila, tudi Francka je bila z odkritosrčno odločnostjo zoper to.

A ubraniti mu le ni bilo mogoče. Uredil in opravil je svoje stvari, se domenil z dolžniki, poprodal nekaj živine, češ, saj je ne bo imel kdo krmiti, ter dal nekaj njiv in travnikov v najem. Plačal je za srečno potovanje sv. mašo, se ganljivo poslovil od sinčka in mlade, čedne ženice, od poslednje s sramežljivo opomnjo na zakonsko zvestobo, potem pa še povedal sto naročil — in končno je s solzami v očeh odrinil za par let v Ameriko po zaslužku . . .

Po Petrovem odhodu se je bilo življenje pri Fežolkovih nekoliko drugače uravnalo.

Francka je gospodinjala in gospodarila samostojno in to tako dobro, da se nista niti tašča niti tast hotela vmešavati v njene posle. Tudi dela je bilo poslej veliko manj spričo poprodaje goveje živine in v najem oddanih njiv.

Z vso materinsko ljubeznijo se je poslej oklenila svojega otroka, ga negovala in varovala na vse možne načine; vse njeno čustvovanje in mišljenje se ji je vedno mudilo pri malem Petrčku, ki ji je bil postal odslej takorekoč namen življenja.

Redno vsaki mesec je pisala možu v Ameriko, mu pojasnila vse domače razmere med tem časom, mu orisala natančno z velikim veseljem vsaki gibljaj sina, ki se je tako lepo razvijal, potem kaj malega sporočila o posestvu, za zaključek pa pridela najnovejše novice. Ob določenem času pa je zopet ona nestrpno pričakovala odgovora iz Amerike, iz katerega se je običajno poučila, da se Petru ne godi najboljšo, da se v Ameriki trdo služi denar, da mu ne bo mogoče v nameravanem času prislužiti primerne vsote; dalje pa je bilo običajno v pismu kopa vprašanj in naročil, ki so se tikala malega, kričavega in vedno jokajočega Fežolka . . .

Klančarica je poslej uvidela potrebo, se pogostejše muditi v obližju svoje hčerke. Baš iz tega vzroka se je protivila Fežolkovim nameram takoj v začetku, ko je hotel v Ameriko; prepričevala ga je, da ni umestno puščati mlade, živahne žene same za dalje časa same, da tak zakon ni pravi, in še mnogo drugih reči . . . Ko ga pa le ni mogla odvrniti od prvotnega naklepa, se je čutila sedaj poklicano, da vzdržuje Francko na pravi poti. Porabila je torej vsako priliko, vsaki prosti čas in je stopila gori na Slatnik pogledat, kako se jim godi, kaj počno. Kadar je pa zopet Francki pripuščal čas, je ona morala domov, kjer je v družbi klepetave matere prebila skoraj ves prosti čas. K maši, k večernicam in popoldanskim pobožnostim je mati hčer vedno vodila s seboj. In ko se je uverila Klančarica, da Francka ni več tisto živo, razposajeno dekletce, ki je nekdanj prozročalo starišem toliko skrbi in jeze, marveč pametna, resna zakonska žena, se ji je rodilo v prsih neko prijetno čustvo popolnega zadovoljstva, ki se ji je polagoma razvilo v upravičen ponos . . .

Tudi Klančar je bil postal tekom tega časa proti Francki zelo vljuden in dober, poseben ljubezniv in prijazen pa ni bil še nikdar v svojem življenju, niti napram svoji ženi . . .

Hitro je preteklo leto izza Fežolkovega odhoda.

V.

Pogosto se pripeti v življenju, da se iz malih, neznatnih in brez-pomembnih prigodkov razvijejo mogočne, celo usodne posledice. —

Tista velika, siva krava, katero je bil dal Klančar Fežolku povrh dote, je bila ostala jalova. In stari tast je v svoji gospodarski izkušenosti ukrenil, da je treba kravo prodati, ker jalovko krmiti čez zimo se vendar ne izplača. Da pa bi zanjo vzeli nekaj več denarja, so jo pričeli zadnje tedne pred velikim, letnim semnjem na Zdenski rebri še posebno krmiti; sam tast pa se je bil odločil, da jo popelje na prodajo.

Zadnje dneve — zavela je bila jesenska burja — pa se je bil starec nekoliko prehladil in je pričel pokašljevati. To ga je odvrnilo od prvotnega namena; saj ven na jesenski mraz ne bi bil nihče spravil o takih prilikah starega Fežolka.

Na semanji dan zjutraj je ležal na peči vznak, kadil iz pipe, da so se kar celi oblaki dima valili po sobi, in premišljal, koga bi dobil, da bi šel namesto njega s kravo v semenj.

Tedaj pa se je odločila Francka, da pojde ona sama.

In tast je bil takoj zadovoljen z njenim ukrepom. V pouk pa ji je naročil sto reči; natančno ji je obrazložil, koliko naj jo ceni spočetka, koliko sme odnehati, in kako jo mora hvaliti.

Takisto pa je ona onima dvema naročila, kaj naj počneta med tem časom, kako naj krmita prasiče in ostalo kravo; od malega, jokajočega Petrčka pa se je poslovila z obljubo, da mu prinese s semnja lepega, rdečega konjička.

Krava je bila izpočita in dobro izpasena, dalje časa že tudi ni bila iz hleva; skakala in zigravala se je vso pot, tako da je imela Francka mnogo opravka, da jo je krotila in obladovala.

Doli do ceste jo je bila neugnana razposajenka že povsem utrudila in segrela.

Na ovinku pod Zdensko rebrijo jo je prešel neki voznik, ki je prav neusmiljeno podil mimo. Ropotanje obrabljenega vozička po visoko nasutem gramozu je splašilo mlado, nagajivo kravo; poskočila je nenadno, otresnila Francko od sebe in dirjala prosta po cesti naprej.

Francka pa je tekla za njo. Ali kadar ji je zopet prišla prav blizu in jo je že hotela zagrabit za vrvco, katero je krava vlekla za seboj, je poskočila krava kakor obdivjana ter drevila dalje.

Bala se je že, da ji ne bi krava zavila domov, ker potemtakem bi bil ves današnji trud zastonj; zato je večkrat zaporedoma poskušala ujeti.

A ves trud je bil zaman. Pustila jo je potem mirno korakati pred seboj, češ, saj jo bode že kateri semnjarjev ujel in prestregel.

Pa v tem je pridirjal zopet drug voziček po cesti, in ta je s silnim ropotanjem iznova splašil pobeglo kravo. Sedaj pa je ni bilo moči več dohajati, in Francka je stopicala prav počasi za njo.

Doli pod Zdensko rebrijo pa je ujel kravo, ki se je bila med tem že popolno upchala, Borovščakov Anton; ker pa ni vedel, čigava je, je počakal gospodarja pred vhodom na semenj.

Francka ga je ugledala že od daleč, in neko neprijetno čuvstvo ji jo obšlo razgreto telo.

Bližala se mu je z veselimi koraki, ker ji je bil ujel kravo, in v zadregi je premišljevala, kako bi ga ogovorila, ali z »vi« ali »ti«.

Tudi njega je obšlo nekaj čudnega, tesnega, a vendar si ni mogel raztolmačiti, kaj bi to bilo.

Prvič sta se videla danes čez tri leta. Takrat je bil namreč po poroki Franckini Anton takoj odšel na Dunaj, kjer je po zimi pekel kostanj, po letu pa točil različne hladne pijače ter prodajal fino pecivo. Pred nedavnim pa so ga bili poklicali domov, da ga bodo ženili . . . Prva njegova pot je bila torej v semenj.

»Ti čuha grda, ti neubogljivka!«

Po tem ogovoru se mu je približala in prijela za vrstico, na kateri je držal Anton kravo.

Antona pa je mučila baš ista zadrega glede odgovora kakor Francko. Že je hotel, sramežljivo gledaje v tla, stopiti v stran in ji izpred oči izginiti, pa v hipu, ko se je srečal z njenimi še vedno svetlimi očmi, se ga je polotila neka hudomušnost. Rdeči in sedaj spričo razburjenja povsem s krvjo zaliti nje obrazek mu je kar hkratu iznova ugajal. Vprl je prav drzno svoje bodeče oči vanjo in jo prav prilizneno vprašal:

»Kaj je to tvoja krava, Francka?«

»Kaj pak!« mu jo odgovorila kratko in premišljevala, kaj bi mu še dejala na to; saj jo je bil njegov prijazen odgovor tako prijetno iznenadil.

»Hvala, da ste — si jo ujel; oh kako sem ti hvaležna!«

Obrnila se je zopet z vsem obrazom v Antona in se čudno, nagajivo zasmejala; potem pa je udarila po kravi s šibo, da je šla za njo.

Anton ni vedel, kaj bi storil. Na mestu mu ni bilo obstati, za Francko ga je bilo pa le sram iti; bal pa se je posebno, da ga ne bi kdo opazil v njeni družini.

Stopil je za njo.

»Koliko boš cenila to kravo?«

»Osemdeset goldinarjev!«

Zopet ni vedel, kaj bi vprašal, deloma pa tudi ni hotel radi prevelike množice živine in ljudi, ki so se gnetli po ozkem potu gori na vrh. Počasi je stopal za kravo, jo poganjal, in čudna slast mu je pojila dušo, ko je motril okrogle, vitke ude Franckinega života. In v spominu se mu je pojavilo vse nekdanje življenje.

»Kako pa, da greš sama v semenj, kje pa imaš moža?«

»Oh, ta je že več nego poldrugo leto v Ameriki!«

»V Ameriki?!« se je začudil Anton; potem pa je zopet dolgo časa molče korakal za njo. Neka neprijetna otožnost, bolesta zamisljenost se ga je polastila v tistem hipu.

In njo so objemali isti občutki . . .

Okrog pa so odmevale kletvice in kriki pijanih mešetarjev, pomenljive opazke, seveda z dovolj kričečim glasom izgovarjane, so prihajale iz ust mnogoštevilnih kupcev; vmes pa se je mešalo mukanje goveje živine, meketanje in beketaanje koza in ovac in kruljenje svinj.

Ob potu se je tudi glasila lajna, iz male, bližnje gostilnice pa so prihajali glasovi nadasiljive harmonike.

Antonu se je od trenutka do trenutka bolj tožilo po Francki; bolj ko se je vanjo zagledaval, živahneje mu je plala kri po žilah.

Prerinil se je prav do nje, da bi ujel kak pogled iz njenih oči.

In kadar se je res med pogovorom ozrla Francka nanj, tedaj ga je obšlo neko divje, bohotno veselje; kar izpiti je hotel s pogledom vso krasoto iz njenih oči.

Ko pa se je zopet domislil, da je vse to zanj izgubljeno, da je zanj že odmrlo, in ko je primerjal, kako je nekdanj bilo — tedaj se mu je zdelo, da mu trgajo srce s kleščami iz prsi.

Zarotil se je, da se morajo časi povrniti. A hkratu se je spomnil, da je Francka omožena, torej drugemu izročena po božjih in naravnih in človeških zakonih, ter da nima sedaj nihče drugi pravice do nje, razen če si hoče onesrečiti in uničiti življenje in zapraviti večno zveličanje . . .

Doli v prsih mu je postajalo nemirno, ondi se je borila velika mučna borba.

»Francka, zakaj si mi storila to — zakaj si mi postala nezvesta?«

Strah in sram ga je bilo takoj svojega vprašanja; niti oči ni mogel vpreti takrat vanjo, ko ga je pogledala.

Ona se je hotela nato nasmehniti; ko pa je zazrla njegov obraz, ki je navzel tako čudne, nekam grozne poteze, se je prestrašila in pobledela. Preletela jo je skeleča nemirnost, in srce jo je zabolelo. Premišljala je, kaj bi bilo najprimerneje odgovoriti. — Baš pa, ko se je hotela zagovarjati, se je bil Anton odstranil tako nenadno, tako nepričakovano, da sama ni vedela, kdaj.

Zjezilo jo je. Otresti se je hotela vseh neprijetnih misli, pozabiti je hotela kar takoj to nepričakovano snidenje, a ni mogla; zopet in zopet so ji vstajale enake misli, se ji razpredale med premišljevanjem v čudne, grozne podobe.

A pomoči si ni mogla. Čutila je na sebi neko čudno, usodno izpremembro, bolesten vtisk svidenja z nekdanjim fantom. Obšla jo je groza, da ona sedaj kot zakonska žena kaj takega premišlja.

Napravila je skrivaj križ in molila: »Češčena si, Marija . . .«

Vse zaman.

Ozirala se je zvedavo okrog; uzrla bi bila rada vsaj še enkrat Antona, da bi mu pojasnila in obrazložila svojo krivdo — potem pa ne bi hotela nič več na to misliti.

Toda v kričavi, prerivajoči se gneči ni bilo nikjer več opaziti Antona . . .

Za kravo jo je vprašalo več kupcev po vrsti. Kratko, suho jim je odgovarjala kupno ceno; le-ti so se navidezno čudili visokemu kupu, odmajevali z glavami in menili, da se za tolik denar krava ne bo prodala.

Tako je preteklo dopoldne, a krava še ni bila prodana . . .

Doli v gostilnici pa je sedel Anton za mizo, si glavo podpiral z rokami in strmel v vino, katero je polagoma, a v dolgih, željnih požirkih pil. Pogosto se je ozrl skozi okno na cesti, da mu nihče ne bi prišel iz oči, ki se bo vračal s semnja. Menil je tudi, da se bo Francka v kratkem vračala domov, in tu sem jo lahko pokliče gredoč.

In ginila mu je ura za uro . . . kozarec je praznil za kozarcem . . .

Ko pa le ni hotelo biti izlepa temu konca, je plačal račun in se napotil nazaj na semenj . . .

Pozno popoldne je prišel zopet neki kupec kupovat kravo od Francke. Obljubil je zanjo bore malo, ali ona mu je takoj precejšnjo vsoto odnehala. V hipu je pozabila vsa tastova naročila; današnja nemirnost in notranja razburjenost sta ji vzeli zadnji kosček pametne preudarnosti.

Pri ceni je še mnogo odjenjala.

A oni še ni bil zadovoljen. Jadikoval in tarnal je, kako so jeseni slabe kupčije, da nitna slično blago tačas nobene vrednosti, in še več takih neverjetnih reči . . .

Prodala je kravo za slepo ceno, potem pa so šli pit »likof«.

Ko pa so prišli doli do gostilnice, ni bilo že več ondi Antona; zgrešili so se bili.

Nekoliko je pripomogla čudna razburjenost, nekoliko pa dolgo čakanje na semnju po dolgem, trudapolnem potu — skratka, Francka je bila zelo žejna in je pila . . .

Težko se ji je zdelo, ko je menila, da je šel Borovščakov že domov; smilil se ji je revež, saj je bil videti radi nje tako obupan. Poleg pa jo je vendar zopet navdajal strah, češ, morda je pa vendarle radi nje tukaj ostal, in kaj bi se ondaj vse lahko dogodilo.

Zdrznila se je.

In da bi ta čudni, razkošni strah, to živce vzbujajoče hrepenjenje po nečem neznanem ter to nezdravo omotico odvrnila, je slastno pila.

Vino pa ji je še bolj dražilo in vznemirjalo kri, rdečilo lica ter stiskalo srce . . .

Malo pred mrakom pa se je odpravila domov.

Na cesti sta se sešla z Antonom.

»Kaj si še tukaj, Francka?«

Anton se je delal, kakor bi jo bil nepričakovano srečal, a jo je že dolgo čakal.

»Glej ga no, saj vidiš, pa ti — ti si tudi še tukaj!«

Stavek je končala z glasnim smehom, baš kakor včasih pred tremi leti.

Potem pa sta šla skupaj po cesti.

Njemu je pričela kri iznova nemirneje plati; obračal se je vedno z obrazom proti Francki in ji zanimivo pripovedoval o svojem življenju tam v velikem mestu med tem časom.

Smejala se mu je drzno in živo kakor nekdanj, izpraševala ga vse podrobnosti in se opravičevala krivde . . .

Temnilo se je, in Francka je postajala vedno živahnejša in dobrovoljnejša.

Pozabila je na moža, na otroka, na dom, še celo na samo sebe...

Na križpotu, kjer cesta zavije na Slatnik, bi se bil moral Anton ločiti, tedaj pa je nekaj menil, da bi jo bilo strah samo po taki temi, in jo je dalje spremljal.

Tast in tašča sta že spala, to se pravi v postelji mrmraje in godrnjaje pričakovala, kdaj se vrne.

Francka se je hotela pred hišo posloviti od Antona, temu pa ni bila nič ljuba ta ločitev. Iskal je primerneza izgovora.

»Oh, Francka, sinčka mi še pokaži; tako rad bi ga videl, zato ker je tvoj; danes je prilika, nihče me ne vidi — spusti me noter!«

Ona se je zdrznila; izgovarjala se je, da ga bodeta tast in tašča začutila, da bo Petrčka lahko o drugi priliki videl; a vse to je bore malo izdalo. Ko je odprla vežna vrata, je stopil tiho, previdno, po prstih v vežo, ondu pa obstal toliko časa, da je Francka pri vratih v stransko čumnato na kratko povedala, da je kravo prodala.

Tast pa je bil radoveden možiček, ki bi bil rad še nocoj zvedel vse podrobnosti kupčije in potem še celega semnja v celoti. Začudil se je nemalo, ko ga je Francka potolažila, da mu bo jutri vse natančno dopovedala, danes pa da je prezaspana in utrujena, ter je šla spat.

Za njo je stopil tudi Anton v sobo.

Tik postelje je ležal na malem, ograjenem, nalašč v ta namen napravljenem stolu dveletni Petrček. Spečemu otroku so se rožnata lica jasno svetlikala, ko je Francka prižgala svečo.

Pri svitu brleče luči, v domači hiši, ob zakonski postelji in tik lastnega deteta je šele prav spoznala ves svoj položaj.

Kakor iskra ji je šinil po telesu nov, nepopisen strah, da je kar otrpnila ter takoj zopet upihnila luč; nato pa je pričela prav goreče in res odkritosrčno prositi Antona, naj odide.

Toda brezuspešno! Baš v tem hipu se je Borovščaka polotilo neko pijano razkošje, da je izgubil poslednjo iskrico razuma. Ko ga je pa zopet objela tema, je iztegnil roke in objel tresoč, šepljajočo Francko in jo nerodno, a strastno poljubil.

To jo je docela zmedlo. Polastila se je je popolna, omotna utrujenost, neka prijetna, opojna lenoba, in ugoden, mamljiv krč ji je sedel v ude...

Petrček se je bil prebudil. Dvignil je kuštravo, zaspano glavo izpod odeje, si pomencal z otroško nerodnostjo oči in skoro jokajoče povedal:

~~»Mama, mama, havi, havi!«~~

»Le tiho, Petrček, le tiho; nič ni — nič... Na konjička sem ti prinesla, le zaspančkaj!«

V.

Naslednje jutro se je Francka zbudila neobičajno pozno.

Prestrašena je naglo skočila pokoncu in se pričela oblačiti.

Pred duhom ji je plul ves včerajšnji dan, vse početje od jutra do večera.

Zdrznila se je, in ude ji je preletel mrzličast pot. Napravila je križ in hotela moliti jutrnjo molitvico, a je ni mogla.

V srce, tja, kjer prebiva vest, ta obsojevalka vsega slabega in napačnega, ji je leglo nekaj težkega kakor svinec in vročega kakor žerjavica.

Po ušesih ji je zašumelo nekaj nerazločnega, a bolealnega, da se je prijela za glavo z obema rokama.

Greh! Greh!

In obstala je med oblačenjem, vprla osteklele, rdeče oči na spečega sinčka, v notranjščini pa jo je zbadlo novo vprašanje:

Kaj je bilo tega treba?

Kako prijetno, mirno in brezskrbno se je živelo poprej, to je začutila baš tedaj, ko ji je nemirna vest pričela očitati grozen, globok padec, ko se je zavedela strašnega pregreška.

Pri Petru se je hotela razvedriti; sklenila se je nad njegov obrazek in ga poljubila na črešnjevo, lepo, mehko ličece.

A ko so se njene drgetajoče ustnice doteknile lica nedolžnega, otroka, jo je nekaj speklo, kakor da je poljubila razbeljeno železo.

In iznova ji je zašumel po glavi ves spomin včerajšnjega dneva.

Slika nedolžnega, brezskrbno in sladko spečega otroka ji je vžgala nov zubelj kesanja, ji provzročila novih bolesi.

Onečastila sem ga . . . osramotila mu dobro ime . . . Moj Bog! Zakaj si pripustil . . .

Glavo je pritiskala nazaj v posteljno odejo, kakor bi se bala gledati beli dan, ki je silil skozi okno, in grenke, velike solze so ji lile iz oči . . .

Preko sinčka pa ji je šinila misel na moža, ki se trudi in muči po svetu, da bi osrečil njo, ki ga je tako pregrešno varala in goljufala, popolno onečastila in osramotila . . .

In razmišljala je včerajšnjo dogodbo; fantazija, zbudena po pravični vesti, pa ji je prednašala strašne, plašeče slike. Kadar jo je očitajoča, pekoča vest spomnila krivde, takrat se ji je vselej dvignila kaka druga misel, ki bi naj služila v zagovor.

Prelomila sem zvestobo . . . poteptala prisego, katero sem mu storila vpričo neskončnega, pravičnega Boga . . . Zakaj?

Toda ne . . . saj ga nisem vzela iz ljubezni . . . prisegla mu nisem prostovoljno . . .

A slični glasovi ji vendar niso mogli potešiti vesti, ki ji je od trenutka do trenutka glasneje in močnejše klicala v spomin:

Greh! Greh! Prokleta bodi žena, ki je goljufala svojega moža!
Prokleta! . . .

Oblekla se je in pobegnila iz hiše. Ponesla je jedi prasičem in šla krmit kravo.

Toda vsaka stvar na potu jo je spomnila groznega, usodnega padca in ji poklicala živo pred oči nekdanje mirnejše in srečnejše življenje.

Ko pa je prišla spet v hišo, jo je že ondu komaj čakal tast z obilico vprašanj o včerajšnjem semnju.

Razmišljeno, pretrgoma mu je odgovarjala, tarnala, da je bila kupčija zelo slaba in take reči, v oči pa ni mogla pogledati starca. Takrat pa, ko ji je dejal, da je prišla pozno, prepozno domov, se je zdrznila po vsem životu, pogled iz starčevih oči jo je zapekel, ker je menila, da vidi bistroumni možiček njeno notranjost, njeno včerajšnjo pregreho.

Ves dan ji ni bilo nikjer obstanka; nemirno je stopala iz kota v kot, od poslopja do poslopja. Sinček, kateri ji je bil prej v največje veselje, v najboljšo razvedrilo, ji je postal hkratu priča neke obupne resnice, zbujaivec že itak pekoče vesti.

Vse naslednje dni je ostala taka. Skrbno se je ogibala vsakega srečevanja z drugimi vaščani in previdno prikrivala pred tastom in taščo grozno duševno izpremembo.

Največja skrb pa jo je bila, kako da to prikrije lastni materi. Toda tudi to se ji je vrlo posrečilo; spočetka je zmotila mater z vsakovrstnim pripovedovanjem, pozneje pa le-te radi bolehnosti itak ni bilo nič na nje dom . . .

In s kakšnimi občutki je pisala potem prvo pismo možu v Ameriko; skoro je bila prepričana, da bo mož takoj spoznal vso njeno hudobijo in propadlost.

Močno se je veselila, ko ji je mož od pisma do pisma živeje obetal, da pride v kratkem domov, ker se mu niso in ne morejo izpolniti nade, s katerimi je bil prišel v Ameriko.

Želela je, da bi bil ta trenotek že tu, in potem bi bilo vse pozabljeno, zakrito . . .

Baš iz tega vzroka mu je tudi pisala, da ga doma prav težko čakajo . . .

Od zadnjega semnja ni Borovščakovega Antona nič več videla. Čula pa je v kratkem o njem, kar se je sploh govorilo po vasi, da se je doma s stariši sprl, da noče prevzeti posestva in se oženiti na dom, da je šel spet na Dunaj, in da ga ne bo več nazaj . . .

To poslednje jo je izprva zbolelo; ko pa je natančneje pre-mišljala, jo je še celo razveselilo, češ, da bo sedaj imela priliko se poboljšati.

Polagoma se ji je vest umirila in utešila, ko je mislila, da je nje krivda zakrita, neznana . . .

Pozneje pa je začutila nasledke greha. In divji, nepopisen obup ji je napolnil dušo, ko se je docela uverila svojega položaja.

Poslej je ostajala vedno doma in skrbno skrivala pred tastom in taščo vedno vidnejše znake.

Kadar pa je bila sama, so ji vstajala grozna, strašna vprašanja, katerim pa ni mogla, ni znala odgovoriti.

Strah pred možem, očetom in drugim svetom ji je pretresaval mozg, ji prešinjalo vse telo. Lica so ji od dne de dne bledela, se udirala in upadala, ustnice pa so ji posinjele.

A skrbno in goreče je zakrivala vse te vidne znake pred svetom, tajila vse neznosno gorje, ki ji je objemalo telo in dušo.

Nekaj dni pred usodnim časom pa je prejela od moža zopet pismo, v katerem ji je povedal, da se odpravlja domov, kako se veseli zopetnega svidenja z njo in sinčkom, končno pa jo prosil, naj moli za srečno potovanje čez morje . . .

To ljubeznivosti polno pismo nevednega, srečnega in žene se veselečega moža ji je odvzelo zadnjo iskrico zavednosti.

* * *

Stara, bolehná Klančarica je sklenila suhe, vsled bolezni uvele roke nad glavo ter vzkliknila vsa otrpla: »Križani Jezus!«, ko je bila začula grozno, mozg pretresujočo novico.

Klančarju pa se je mrki, pusti obraz zožil, oči zelenkasto za-blisnile, potem pa je odhitel gori na Slatnik.

Strma, grda pot ga ni danes prav nič utrudila, in stara, na-dušljiva pljuča so danes vsled silne, prestrašene razburjenosti in ži-vinske besnosti dihala povsem pomlajeno.

Med potom je večkrat potegnil iz žepa velik, oster nož, oti-paval rezilo in divje strmел predse.

»Hm, če mi je res naredila to sramoto, potem je bolje, da . . .«

Sam sebi si ni upal zamrmrati, kar je bil tako trdno sklenil ravnokar.

Pospešil je z mladeniškim ogajem korake.

Gori na vrhu Fežolkovem se mu je odprl čuden, strašen prizor.

Sredi med dvema, službeno napravljenima žandarjema je stala Francka uklenjena, steklene, izbuljene oči pa povešala v tla. Pred njo pet korakov pa sta dva doktorja ogledovala malo, mrtvo, v stare cunje zavito dete.

Klančar se je v hipu prepričal o vsem. Toda uvidel je, da je prišel prepozno — Francka je že bila v rokah pravice; rešen je bil posla.

Od srama in razburjenosti se mu je stari, onemogli život sesedel; ko pa je zopet dobil zavest, je izginil za voglom, od tam pa odhitel v dolino, preklinjajoč:

»Zakaj je nisem umoril takrat te kače . . . te hudičeve zalege . . .«

* * *

Čez nekaj časa pa so vsi okoližani pričakovali lokalnega lista, zelo nestirpno želeč zvedeti, na koliko bo obsojena nečloveška mati, ki je umorila svoje dete . . .

Nekako takrat pa so prinesli listi tudi vest o grozni nesreči na Atlantskem oceanu, kjer se je bil francoski parnik »Bourgogne« zaletel v neki angleški parobrod ter se razbil. Med imeni ponesrečencev je stalo tudi razločno tiskano:

Peter Fežolek iz Slatnika na Kranjskem . . .

Dve taki novici hkratu v naši okolici, to je bilo preveč, in stare ženice so prorokovale zamete, točo, slabo letino, vojsko, povodenj in sušo, lakoto in ne vem kaj še vse.

Stara Klančarica pa je hvalila neskončno previdnost božjo, da je bila odtegnila Petru toliko gorja.

